№ 223 Դեկտեմբերի 13 (25) **1880** Դեկտեմբերի 13 (25) № 223

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլ. կէս տարվանը 6 րուբլ:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:
Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:
Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

„ՄՇԱԿ"

ԼՐԱԳԻՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

1881 թուին

(ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

Կը հրատարակվի նոյն դիրքով և նոյն պրօգրամմայով ԱՄԵՆ ՕՐ (բացի տօն և տօներին հետևեալ օրերից)։

ՊՐՕԳՐԱՄՄԱ. I. Տէրութեան կարգադրութիւններ, II Առաջնորդող յօդուածներ, III Ներքին տեսութիւն, IV Արտաքին տեսութիւն, V Խառն լուրեր, VI Հեռագիրներ, VII Ֆելիետօն և Բանասիրական, VIII Յայտարարութիւններ։

ԼՐԱԳՐԻ ԳԻՆԸ, տարեկան 10 րուբլ, կէս տարվան 6 ր., հինգ ամս. 5 ր., չորս ամս. 4 ր., երեք ամս. 3. ր. երկու ամս. 2 ր. և մի ամս. 1 րուբլ։

Գրվել կարելի է խմբագրութեան մէջ հետևեալ հասցէով. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գաւառական մամուլ։ — Ներքին տեսութիւն. Փոքրամասնութեան պարտաւորութիւնը. Նամակ Փօթիից. Նամակ Կրասնօվօդսկից. Նամակ խմբագրին։ Նամակ խմբագրին։ Նամակ խմբագրին։—Արտաքին տեսութիւն. Թիւրքիա. Ֆրանսիա. Նամակ Պարսկաստանից.—«Մշակի» հեռագիրներ.—Յայտարարութիւններ։

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

Ամբողջ ռուսաց մամուլը անհամբերութեամբ սպասում է տպագրական օրէնքները վերաքննող յանձնաժողովի աշխատութիւնների հետևանքին։

Որպէս հաստատ խոստովանում են, որ մամուլը ազատված կը լինի վարչութեան կամայականութիւնից և ենթարկված կը լինի դատարանների իրաւասութեանը։ Բայց արդեօք այդ ազատութիւնը կը տրվի միմիայն մայրաքաղաքի լրագիրներին, թէ գաւառական մամուլն էլ նոյն շնորհը կը ստանայ,—այդ դեռ ոչ ոք չը գիտէ։

Եթէ միայն մայրաքաղաքի մամուլը այդ ազատութիւնը կը ստանայ, դա կը լինի մի արտօնութիւն, որ ոչ թէ միայն վնասակար կը լինի գաւառական մամուլին, որովհետև կը կենտրոնացնի մայրաքաղաքների լրագիրների ձեռքում ազատ խօսքի մենավաճառութիւնը, բայց նոյն իսկ մայրաքաղաքների պրէսսային մեծ օգուտ չի տայ, որովհետև բաց անելով նրա առջև մի նոր և լայն գրականական ասպարէզ, մի և նոյն ժամանակ միջոց չի տայ նրան օգտվել այն աղբիւրից, գաւառական մամուլից, որ եթէ ազատ լինէր, անսպառելի նիւթ կը տար նրան։

Գաւառում մի որ և է հասարակական երևոյթ է պատահում, մի որ և է վարչական զեղծում է կատարվում։ Եթէ գաւառական լրագրին իրաւունք չի տրվի արձանագրել այն երևոյթը, քննել այն զեղծումը,—մայրաքաղաքի թերթն էլ զուրկ կը մնայ այդ երևոյթի կամ զեղծման մասին տեղեկանալու միջոցից։

Դրութիւնը նոյնը կը մնայ. ամենանշանաւոր երևոյթների մասին, որոնք պատահում են մեր լայնատարած պետութեան այլ և այլ անկիւններում, մենք ստիպված կը լինենք ուղղակի հաղորդել թղթակցութիւններով մայրաքաղաքի լրագիրներին, առանց իրաւունք ունենալու մեզ մօտ արձանագրել այդ երևոյթները։

Բայց որովհետև այդ թղթակցութիւնները աւելի դժուար է անել, քան թէ գրել տեղական թերթերում, այդ պատճառով մեծ մասամբ մայրաքաղաքները կապրեն գաւառների հետ անմիջական յարաբերութիւններից զուրկ։

Այդպիսով թէև մայրաքաղաքների մամուլը կը ծաղկի, բայց կը ծաղկի միակողմանի կերպով, գրեթէ ոչինչ օրգանական կապեր չունենալով գաւառների հետ։

Այդպիսի դրութիւնը չէ կարող նպաստել կենտրոնական մամուլի կանօնաւոր զարգացմանը։ Եւ այդ հասկացել են մայրաքաղաքների թերթերը անդադար ցանկութիւններ յայտնելով, որ իրանց տրվելու ազատութեան մէջ մասն ունենայ և գաւառական մամուլը։

Մայրաքաղաքների մամուլի գործը արդիւնաւոր դարձնելու համար, հարկաւոր է որ և գաւառական մամուլը նոր կեանք ստանայ, կատարեալ ազատութիւն վայելէ, որովհետև գաւառական մամուլն է կենտրոնական լրագրութեան կենսատու ոյժը, նրա կենդանի, անսպառելի աղբիւրը։

Միայն կարդալով գաւառական թերթերը, նրանցից քաղուածներ անելով և վերջը դատողութիւն տալով գաւառներում պատահած այս կամ այն երևոյթի մասին, մայրաքաղաքների մամուլը կը կարողանայ ինքն տեղեակ լինել աշխարհին պետութեան մէջ պատահող բոլոր անցքերի մասին և ծանօթացնել նրանց հետ իր ընթերցողներին։ Բայց այդ անհնարին կը լինի անել, քանի որ գաւառական թերթերը ամենանշանաւոր երևոյթների վրա դարձեալ ստիպված կը լինին լռել։

Միանանք և մենք մայրաքաղաքների մամուլի ցանկութիւններին։ Ցանկանանք թէ մեր և թէ կենտրոնական մամուլի օգտին, որ գաւառական մամուլը ստանայ ազատութիւն, հաւասար մայրաքաղաքների մամուլի հետ։

Իսկ եթէ այդ չի լինի, մենք կարծում ենք, որ շատ օգտաւէտ կը լինի, եթէ իւրաքանչիւր ռուսաց գաւառական քաղաքի լրագիրների խմբագրութիւնները միասին հաւաքվեն, կազմեն իւրաքանչիւր քաղաքում մի մի բիւրօ, ընդհանուր ոյժերով անդադար թղթակցութիւններ պատրաստեն այն նիւթերի մասին, որոնց տպելը իրանց լրագիրների էջերում անհնարին են համարում, և այդ թղթակցութիւնները ուղարկեն մայրաքաղաքների թերթերին։

Այդպիսով ռուս գաւառական մամուլը մի ճշմարիտ հայրենասիրական գործ արած կը լինի։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐՏԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հայ ժողովուրդը գտնվում է իր զարգացման այն շրջանի մէջ, երբ նրա հասարակական միտքը` զարթնելով սախկան քնից, սկսել է մտածել, հասկանալ իր դրութիւնը, կարգի բերել իր ներքին ուժերը, պարզել իր պիտոյքները և իրաւունքները, հայ հասարակական միտքը գտել և պնդացրել է այն բարոյական կապը, որը միաւորում է բոլոր հայ անուն կրողներին 'ի մի մարմին. բայց զարգացած փոքրամասնութեան գլուխներից բղխած հասարակական միտքը կարող է յառաջ ընթանալ և պարզել ժողովրդի իդէալները, մինչդեռ մեծամասնութիւնը կարող է պարզ և որոշ կերպով չիմանալ իր պիտոյքները և իրաւունքները. այսպիսի մի հակասութիւնից կարող է յառաջանալ մի մեծ թէ' մտաւորական և թէ' կենսական անդունդ, որը երկու կողմերի համար էլ մահուան գերեզման կարող է դառնալ,— փոքրամասնութիւնը զուրկ գործունէութեան իսկական հողից կը թառամի, իսկ մեծամասնութիւնը առանց մտածող և շարժուն մասի կընկնի դարձեալ խոր քնի մէջ։

Ուրեմն մեզ համար ամենահարկաւոր խնդիրներից մէկն է—անխախտելի կերպով հաստատել ամեն մի անհատի գլխում հասարակական մտքի պարզած իդէալները և ձգտումները. երբ անհատը այս ամենը հասկացաւ, այն ժամանակ վերջիշեալ իդէալները դառնում են նորա համար հաւատք, իսկ հաւատքը պահանջում է համապատասխան գործ, թէ չէ ,,հաւատքը առանց գործի մեռած է։''

Այսպէս փոքրամասնութիւնը իր բոլոր զօրութիւնը պէտք է նուիրի այս խնդրի իրագործման, նա պէտք է թափանցի ժողովրդի բոլոր շերտերը և կեանքի հրաւիրի ամբողջութիւնը հասարակական գաղափարների դրօշակի տակ. նրա գործունէութեան ուրիշ տեղ չը կայ, բացի ժողովրդական հողից, այստեղ է նա ստացել իր կենսական ուժերը, այստեղ էլ պէտք է գործադրի։

Բայց արդեօք կա՞ն մեր մէջ հասարակական գաղափարներ՝, կենդանի արտայայտիչները, կա՞ն արդեօք այն գործիչները, որոնց կեանքը պէտք է համապատասխանէ իրանց գաղափարներին. հասարակութեան կեանքի մէջ կան րոպէներ, երբ ամբողջութիւնը ապրում է իր բոլոր հոգեկան ուժերով և զգացմունքներով, երբ ամեն մի անհատ` այսպէս ասած, վառված է իդէայի կրակով, մի այսպիսի րոպէ կարծես մօտենում է մեզ համար. արդեօք կը վառվի՞ մեր սրտերում այն կրակը, թէ սառն խելքով կը մխիթարի՞նք մեր վախկոտ սիրտը և զգուշութեան ծածկոցով կը փաթաթենք մեր նիհար հոգին։

Դէպի քեզ են ուղղված այս հարցերը, դէպի քեզ միայն, հայ ժողովուրդ իմացիր որ պատմութիւնը քո դերդ արդէն որոշել է, իսկ կեանքը պահանջում է քո բոլոր ուժերդ ժողովրդի փրկութեան գործին նուիրել։

Մօսկվա Ն. Աբէլեանց

ՆԱՄԱԿ ՓՕԹԻԻՑ

Նոյեմբերի 29

Ի նպաստ վանի հիւանդանոցի տեղս հաւաքած փոքրիկ գումարս, որ է 33 րուբլ, ներկայիս խաւրելով յարգութեանդ, կը խնդրեմ բարեհաճէք հասուցանել ուր հարկն է, և նուիրատուաց ցուցակը ձեր ազգօգուտ «Մշակի» համարներու մէկին մէջ տպագրէք ի միամտութիւն